

Revision of International Arbitration Awards in The Light of Foreign Investment Law

Tannaz KooHPaie¹, Mohsen Mohebi*¹, Saed Mansouri³

1. Ph.D. Student in International Law, Faculty of Law and Political Science, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

*. **Corresponding Author:** tannazkooHPaie@gmail.com

2. Assistant professor, Department of law, Faculty of Law and Political Science, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Email: sd.mohebi@gmail.com

3. Assistant Professor, Department of law, Faculty of Law and Political Science, Islamic Azad University, South Tehran Branch, Tehran, Iran.

Email: dr.mansouri63@gmail.com

ABSTRACT

In the international legal system, mechanisms have been established to resolve dispute between subjects, provide the ground for the rule of law order and security in the international community is one of these mechanisms of arbitration. In foreign investment arbitration, one party to the dispute is always a government institution, and the rights of the people are also at stake, the public or private party may object to the arbitral awards and the proceedings or the content of the awards and request a review. As we know arbitration is a one-step and there is no review authority in arbitration. But sometimes, due to exceptional circumstance, a revise to the arbitration award may be necessary. On the other hand the possibility of correcting spelling or computation errors, or misspell or supplementary and interpretive awards should not be confused with revision, because the correction

S.D.I.L.
The SD Institute of Law
Research & Study

Publisher:
Shahr-e- Danesh
Research And Study
Institute of Law

Article Type:
Original Research

DOI:
10.48300/JLR.2021.308620.1797

Received:
7 June 2021

Accepted:
13 October 2021

Published:
10 December 2022

Copyright & Creative Commons:

© The Author(s). 2021 Open Access. This article is licensed under a Creative Commons Attribution Non-Commercial License 4.0, which permits use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited. To view a copy of this licence, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

of the award or the issuance of a supplementary and interpretive award is in fact a continuation of the initial arbitration process, but the purpose of the review is to reconsider the same matter in the same arbitral tribunal.

revision has been one of the most controversial international issues in the field of investment. revision is an exception and the principle is that the arbitration award is final and binding. sometimes the award may have such damages and objections that its execution is not justifiable and need re-opening. obviously, prescribing such awards constitutes participation in injustice or violation of the law to ensure the validity of arbitral award and its authenticity, especially the execution of justice, establishment of a revision mechanism can be predicted.

Keywords: Revision, Arbitration, Investment, International Arbitration Awards, Foreign Investment Law.

Excerpted from the Ph.D. thesis entitled "Revision and annulment of arbitration votes in the light of international investment law", Islamic Azad University, South Tehran Branch, Faculty of Law and Political Sciences.

Funding: The author(s) received no financial support (funding, grants, and sponsorship) for the research, authorship, and/or publication of this article.

Acknowledgements: The authors would like to thank Dr. Mohsen Mohebi for their cooperation in preparing and writing this research.

Author contributions:

Tannaz Koohpaiei: Conceptualization, Methodology, Software, Validation, analysis, Investigation, Resources, Writing – Original, Draft, Writing - Review & Editing

Mohsen Mohebi: Conceptualization, Methodology, Software, Validatio, analysis, Investigation, Resources, Data Curation, Writing - Review & Editing, Supervision, Project administration.

Saeed Mamsouri: Conceptualization, Methodology, Validation, Investigation, Data Curation, Supervision, Project administration.

Competing interests: The authors declare that they have no competing interests.

Citation:

Koohpaie, Tannaz, Mohsen Mohebi & Saed Mansouri. "Revision of International Arbitration Awards in The Light of Foreign Investment Law" *Journal of Legal Research* 21, no. 51 (December 10, 2022): 115-140.

E x t e n d e d   A b s t r a c t

In the international legal system, mechanisms have been established to resolve dispute between subjects, provide the ground for the rule of law order and security in the international community is one of these mechanisms of arbitration. In foreign investment arbitration, one party to the dispute is always a government institution, and the rights of the people are also at stake, the public or private party may object to the arbitral awards and the proceedings or the content of the awards and request a review. However as we know arbitration is a one-step and there is no review authority in arbitration .but sometimes, due to exceptional circumstance, a revise to the arbitration award may be necessary. on the other hand the possibility of correcting spelling or computation errors, or misspell or supplementary and interpretive awards should not be confused with revision ,because the correction of the award or the issuance of a supplementary and interpretive award is in fact a continuation of the initial arbitration process, but the purpose of the review is to reconsider the same matter in the same arbitral tribunal.

The certainty of international arbitration has long been considered as one of the most important advantages of this method of peaceful settlement of international disputes, and any review , appeal with any other title is prohibited. In addition, the certainty of arbitration guarantees many other benefits of this method of dispute resolution, such as speed and cost, which in the absence of such a principle are largely addressed.

On the other hand, approach of the world legal system in dealing with the elimination , limitation or expansion of the jurisdiction of the courts towards arbitral awards is different from each others. that is, each legal system, according to it's concerns, takes an approach to establish and maintain order in its society. The purpose of creating a review system is to establish justice and balance between the various actors.

A revision based on the discovery of new facts and reasons that were unknown to the reviewer and the trial court at the time of the award has been recognized in international law mechanisms as an exceptional solution to a final decision. Just as a request for a reconsideration without convincing reasons and contrary to reality is considered as a violation of the stability of the vote and the procedure and judicial security,(however, filing a revision request will not affect the execution of the sentence.) so too, requesting proper revision can encourage dissenting government to prosecute. Because governments can files an objection in the form of a revision request with the reviewing authority. The revision of the award is contrary to the principle of the finality of the

arbitration award, but in cases where there are fundamental gaps and objections during the arbitration proceedings, the review of the case is preferable to the principle of certainty. Furthermore, in some cases, arbitral tribunals have issued conflicting decision, effectively undermining the legitimacy of the international dispute settlement system. these contradictory decisions are the result of different interpretation by the judges on similar issues. But sometimes they are so far apart that their legal value is questionable. whatever many jurists believe that investment arbitration awards have no in procedural value, or are binding on other arbitral tribunal, and that repeated references investment award. In revision, the same authority that issued the arbitral award, the parties re-examine the issued arbitral award, each time with a written request based on the discovery of facts affecting the award. In revision, the sentencing courts shall review whether and to the extent that there are sufficient grounds for reconsideration of the decision (such as forged documents or the secrecy of documents that affected the court's decision) and the re-examination of the case. revision has been one of the most controversial international issues in the field of investment. revision is an exception and the principle is that the arbitration award is final and binding. sometimes the award may have such damages and objections that it's execution is not justifiable and need re-opening. Obviously, prescribing such awards constitutes participation in injustice or violation of the law to ensure the validity of arbitral award and it's authenticity, especially the execution of justice, establishment of a revision mechanism can be predicted.

پیشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

بازنگری آرای داوری بین‌المللی در عرصه حقوق سرمایه‌گذاری خارجی

طناز کوه‌پائی^۱، محسن محبی*^۲، سعید منصوری^۳

۱. دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

Email: tannazkoozpaie@gmail.com

۲. استادیار، گروه حقوق، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، واحد علوم تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

Email: sd.mohebi@gmail.com *نویسنده مسؤل:

۳. استادیار، گروه حقوق، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

Email: dr.mansouri63@gmail.com

چکیده:

در نظام حقوقی بین‌المللی، برای حل و فصل اختلاف میان تابعان آن سازگارهایی تعبیه شده است که ضمن فراهم نمودن زمینه حاکمیت قانون، نظم و امنیت را در جامعه بین‌المللی حفظ نماید. از جمله این سازکارها داوری است. در داوری‌های سرمایه‌گذاری خارجی همواره، یک طرف دعوی یک مؤسسه یا شرکت دولتی است و حقوق و منافع عموم مردم نیز در آنها مطرح است و ممکن است طرف دولتی یا خصوصی نسبت به آرای داوری و روند رسیدگی یا مضمون آرا اعتراض کند و درخواست رسیدگی مجدد مطرح شود اما، چنانچه می‌دانیم داوری، یک مرحله‌ای است و مرجع تجدیدنظر در آرای داوری وجود ندارد. اما گاه بنا به اوضاع و احوال استثنایی ممکن است بازنگری در رأی داوری ضرورت یابد. از طرفی نباید امکان اصلاح اشتباهات نگارشی یا محاسباتی یا سهوالقلم یا رأی تکمیلی و تفسیری را با بازنگری خلط کرد، زیرا اصلاح رأی یا صدور رأی تکمیلی و تفسیری در واقع ادامه روند داوری اولیه است، در صورتی که منظور از بازنگری، رسیدگی

کپی‌رایت و مجوز دسترسی آزاد:

کپی‌رایت مقاله در مجله پژوهش‌های حقوقی نزد نویسنده (ها) حفظ می‌شود. کلیه مقالاتی که در مجله پژوهش‌های حقوقی منتشر می‌شوند یا دسترسی آزاد هستند، مقالات تحت شرایط مجوز Creative Commons Attribution-Non-Commercial License 4.0 منتشر می‌شوند که اجازه استفاده، توزیع و تولید مثل در هر رسانه‌ای را می‌دهد، به شرط آنکه به مقاله استناد شود. جهت اطلاعات بیشتر می‌توانید به صفحه سیاست‌های دسترسی آزاد نشریه مراجعه کنید.

پژوهش‌های حقوقی

نوع مقاله:

پژوهشی

DOI:

10.48300/JLR.2021.308620.1797

تاریخ دریافت:

۱۷ تیر ۱۴۰۰

تاریخ پذیرش:

۲۱ مهر ۱۴۰۰

تاریخ انتشار:

۱۹ آذر ۱۴۰۱

مجدد به همان موضوع، در همان مرجع داوری می‌باشد. بازنگری در رأی داوری یکی از بحث‌برانگیزترین مباحث داوری بین‌المللی در عرصه سرمایه‌گذاری بوده است. بازنگری در رأی داوری همواره استثنا است و اصل بر قطعی و لازم‌الاجرا بودن رأی داوری است. گاه ممکن است رأی صادره از چنان آسیب‌ها و ایراداتی برخوردار باشد که اجرای آن، قابل توجیه نباشد و محتاج بازبینی شود. پیداست، تجویز اجرای چنین آرای به منزله مشارکت در بی‌عدالتی یا تخلف از قانون محسوب می‌گردد. برای تضمین صحت رأی داوری و استحکام آن، خصوصاً اجرای عدالت، تأسیس سازکار بازنگری در آرای داوری قابل پیش‌بینی است.

کلیدواژه‌ها:

بازنگری، داوری، سرمایه‌گذاری، آرای داوری بین‌المللی، حقوق سرمایه‌گذاری خارجی.

برگرفته از رساله دکتری با عنوان «بازنگری و ابطال آرای داوری در پرتو حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری»، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب، دانشکده حقوق و علوم سیاسی.

حامی مالی:

این مقاله هیچ حامی مالی ندارد.

سپاسگزاری و قدردانی:

بدین وسیله از استاد گرانقدر، جناب آقای دکتر محسن محبی، بابت همکاری در تهیه و نگارش این پژوهش سپاسگزاری می‌شود.

مشارکت نویسندگان:

طناز کوهپائی: مفهوم‌سازی، روش‌شناسی، استفاده از نرم‌افزار، اعتبار سنجی، تحلیل، تحقیق و بررسی، منابع، نوشتن - پیش‌نویس اصلی، نوشتن - بررسی و ویرایش.

محسن محبی: مفهوم‌سازی، روش‌شناسی، استفاده از نرم‌افزار، اعتبار سنجی، تحلیل، تحقیق و بررسی، منابع، نظارت بر داده‌ها، نوشتن - بررسی و ویرایش، نظارت، مدیریت پروژه.

سعید منصوری: مفهوم‌سازی، روش‌شناسی، اعتبارسنجی، تحقیق و بررسی، نظارت بر داده‌ها، نظارت، مدیریت پروژه.

تعارض منافع:

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

استناددهی:

کوهپائی، طناز، محسن محبی و سعید منصوری «بازنگری آرای داوری بین‌المللی در عرصه حقوق سرمایه‌گذاری خارجی». مجله پژوهش‌های حقوقی ۲۱، ش. ۵۱ (۱۹ آذر ۱۴۰۱): ۱۱۵-۱۴۰.

مقدمه

مطابق اصل اعتبار امر مختومه دعوایی که در مرجع قضایی (دادگاه) یا طی فرایند دآوری مطرح و منتهی به صدور حکم شده است، مختومه محسوب می‌شود و حکم صادره بین طرفین اختلاف لازم‌الاجرا است و قابل تجدید رسیدگی نیست. بنابراین، طرفین اختلاف نمی‌توانند در مقام اعتراض به حکم صادره، همان دعا را در دادگاه یا دیوان دآوری دوباره مطرح کنند.

اما اصل اعتبار امر مختومه مطلق نیست و با استثنائاتی مواجه است و آن زمانی است که مدارک و شواهدی که حکم بر مبنای آن صادر شده، دارای نقص اساسی یا مجعول باشد یا در جریان رسیدگی و صدور حکم مکتوم مانده باشد. لذا در این موارد استثنایی، تجدید رسیدگی به صورت فوق‌العاده مجاز است. در رسیدگی‌های قضایی برای این منظور روش‌هایی مانند شکایت فوق‌العاده از احکام از قبیل اعاده دادرسی وجود دارد، اما در دآوری‌های بین‌المللی و حتی داخلی چنین سازکاری پیش‌بینی نشده است و از تعبیر «بازنگری» استفاده می‌شود. بازنگری در رأی دآوری، برخلاف اصل قطعی بودن رأی دآوری است، اما در مواردی که در جریان رسیدگی دآوری یا در خود رأی صادره، خلل و ایرادات اساسی وجود دارد، بازبینی پرونده و رسیدگی مجدد به موضوع نسبت به اصل قطعیت ارجحیت دارد و با عدالت هماهنگ‌تر است. علاوه بر این در برخی موارد مراجع دآوری تصمیمات متناقض صادر کرده و عملاً مشروعیت نظام حل و فصل اختلافات بین‌المللی ناشی از سرمایه‌گذاری را تضعیف نموده‌اند.^۱ این تصمیمات متناقض ناشی از تفسیرهای متفاوت داوران در موضوعات مشابه است؛ اما گاه چنان فاصله‌ای با یکدیگر دارند که ارزش حقوقی آنها را با تردید مواجه می‌کند. یک راه‌حل برای جلوگیری از این آسیب‌ها، تجویز بازنگری در آرای دآوری متباین است. البته به عقیده بسیاری از حقوق‌دانان آرای دآوری سرمایه‌گذاری ارزش رویه‌ای^۲ یا الزام‌آور برای سایر دیوان‌های دآوری ندارند و استناد مکرر به آرای صادره در دآوری‌های سرمایه‌گذاری، خواه دآوری‌های سازمانی خواه موردی، صرفاً در مقام تقویت موضع استنادکننده و استدلالاتی است که ارائه داده‌اند و زمانی که توسط مراجع دآوری به رویه‌های دآوری استناد می‌شود، ارزشی بیش از یک دلیل اضافی^۳ یا منبع قابل اعتنا^۴ ندارند. بازنگری آرای دآوری با شرایط خاص خود می‌تواند تا حدی این دغدغه‌ها را نیز مرتفع سازد.

1. Susan D. Franck, *The legitimacy Crisis in Investment Treaty Arbitration: Privatizing Public International Law Through Decision* (Fordham Law Review, 2005), 1584.

2. Precedential value.

3. Additional reason.

4. Persuasive authority

در مقاله حاضر، در بخش اول به بیان مفهوم بازنگری و وجه تمایز آن با ابطال و تجدیدنظر، در بخش دوم به بیان اصول حاکم بر رسیدگی بازنگری، در بخش سوم به موجبات بازنگری، در بخش چهارم به صلاحیت و اختیارات مراجع داوری در بازنگری، در بخش پنجم به رویه‌های داوری‌های بین‌المللی و در نهایت در بخش ششم به نتیجه‌گیری می‌پردازیم تا ببینیم آیا بازنگری راهکاری استثنایی است یا جایگزین؟

۱ - مفهوم بازنگری و وجه تمایز آن با ابطال و تجدیدنظر

بازنگری در مفهوم اعم آن شامل اعتراض به رأی و درخواست بازنگری، ابطال و تجدیدنظر می‌باشد (هر سه عنوان را در برمی‌گیرد) و تنها در قواعد کمیته ابطال رأی در مرکز داوری ایکسید است که بازنگری به معنی اخص خود پیش‌بینی شده است. اما به‌طور کلی میان بازنگری با ابطال و تجدیدنظر در آرای داوری بین‌المللی تفاوت وجود دارد. در بازنگری همان مرجعی که رأی داوری را صادر کرده است، با درخواست کتبی هریک از طرفین به استناد کشف واقعیاتی مؤثر در حکم، رأی داوری صادره را مجدد بازبینی می‌کند، ولی درخواست ابطال رأی داوری باید در دادگاه صالح مطرح شود و اگر دلایل ابطال رأی کافی باشد و یا خود دادگاه صالح ضمن رسیدگی متوجه برخی از مبانی بطلان آرای داوری شود (مانند مخالفت رأی با نظم عمومی دادگاه رسیدگی‌کننده) می‌تواند رأی را ابطال نماید.^۵

لازم به ذکر است مفهوم بازنگری (اعاده دادرسی) و مصادیق بارز آن در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران در ذیل فصل هفتم قانون داوری تجاری بین‌المللی (اعتراض به رأی) در بند «ح» و «ط» و «ه» ماده ۳۳ قانون داوری تجاری بین‌المللی مصوب ۱۳۷۶ مورد پذیرش قرار گرفته است و موارد مشخص بازنگری (اعاده دادرسی) در نظام حقوقی داخلی ایران که همان جعلی بودن سندی که منجر به صدور حکم نهایی شده و یا مکتوم بودن مدرک جدید می‌باشد، احصاء شده است.^۶

بازنگری (اعاده دادرسی) و تجدیدنظر، در آرای دادگاه‌ها اگرچه به ظاهر مشابه‌اند ولی تفاوت‌هایی با هم دارند.

۵. علیرضا ایرانشاهی، «بررسی معیار نظم عمومی در تطارت قضایی بر رأی داوری تجاری بین‌المللی»، نشریه مرکز امور حقوقی بین‌المللی ریاست جمهوری ۴۴ (۱۳۹۰)، ۱۱۴-۷۳.

۶. عبدالحسین شیروی، «تنظیم قراردادهای داوری باتوجه به قانون داوری تجاری بین‌المللی ایران»، مجتمع آموزش عالی قم ۳ (۱۳۷۸)، ۸۳-۶۵.

در سازکار تجدیدنظر پرونده توسط دادگاه دیگری استماع می‌شود و احیاناً منتهی به تصمیم جدیدی می‌شود. اما در بازنگری (اعاده دادرسی)، دادگاه صادرکننده رأی، بررسی می‌کند که چنانچه دلایل کافی برای تجدید رسیدگی در رأی صادره (مانند مستندات مجعول یا مکتوم ماندن اسناد و مدارک که مؤثر در رأی دادگاه بوده) موجود و از موارد بررسی مجدد پرونده است، رسیدگی را تجدید و اعمال می‌کند.

در روند رسیدگی نیز میان بازنگری و دیگر سازکارها تفاوت‌هایی وجود دارد. روند بازنگری شامل رسیدگی و بررسی مجدد است و محدودیت زمانی ندارد. از این رو بازنگری در هر زمان معقولی قابل طرح است. در صورتی که تجدیدنظر در دادگاه‌ها معمولاً مهلت معینی دارد و موارد تجدیدنظرخواهی یا استیناف نیز در قانون پیش‌بینی شده است و بررسی مجدد تصمیم قبلی با بررسی مسائل حقوقی و ادله‌ای که منجر به تصمیم‌گیری شده است، توسط مرجع تجدیدنظر انجام می‌شود.^۷

در مرکز دآوری ایکسید نیز بین ابطال و بازنگری آرا که از راهکارهای اعتراض به قطعیت آرا می‌باشند دو تفاوت اساسی وجود دارد:

تفاوت اول این است که نتیجه فرآیند ابطال^۸، تنها نقض یا ابرام رأی و یا بی‌اعتباری تصمیم اولیه است، اما نتیجه فرآیند بازنگری^۹، اصلاح و تغییر رأی اولیه است.^{۱۰}

تفاوت دوم این است که نظام ابطال در ایکسید، تنها ناظر به مشروعیت روند صدور رأی اولیه است و ناظر به سنجش صحت ماهوی رأی نیست. به عبارتی در نظام ابطال، رأی از نظر ماهوی مورد رسیدگی قرار نمی‌گیرد. درحالی‌که در بررسی مجدد رأی، هر دو بعد بررسی می‌شود.^{۱۱}

۲- اصول حاکم بر رسیدگی بازنگری

در برخی مراجع بین‌المللی برای رسیدگی‌های بازنگری برحسب صلاحیت مرجع ذی‌ربط، مقرراتی پیش‌بینی شده است. در نظام دآوری ایکسید، ماده ۵۱ کنوانسیون واشنگتن مشخصاً موارد درخواست بازنگری را مقرر کرده است. طبق بند (۲) ماده ۵۱ کنوانسیون واشنگتن در مورد آیین شکلی رسیدگی

7. Jung Won Jun, "The Integrity of Finality of International Arbitral Awards: International Commercial and ICSID Arbitration Awards" *Journal of Arbitration Studies* 35(2018),137-163.

8. Annulment Process.

9. Re-opening/ Revision.

10. Christoph Schreuer, Loretta Malintoppi and August Reinisch, *The ICSID Convention* (Cambridge University PRESS 2009), 901-902.

11. David Caron, "Reputation and Reality in the ICSID Annulment process: Understanding the Distinction between Annulment and Appeal", *ICSID foreign Investment Law journal* 1(1992), 21-56.

بازنگری، متقاضی باید از زمان کشف وقایع جدید تا ۹۰ روز، درخواست بازنگری را به دیوان رسیدگی‌کننده ارائه کند. موعده قانونی درخواست بازنگری از زمانی که متقاضی بازنگری علم کافی در مورد مدارک و شواهد جدید کسب کند، آغاز می‌شود. (صرف علم اجمالی کفایت می‌کند و نیازی به اثبات شواهد و مدارک جدید نیست) دیوان رسیدگی‌کننده باید ظرف سه سال از زمان ارائه درخواست بازنگری، رسیدگی را انجام دهد.

در دیوان بین‌المللی دادگستری لاهه نیز در ماده ۶۱ اساسنامه آن ترتیباتی برای بازنگری در رأی وجود دارد. طبق بند ۴ و ۵ این ماده، درخواست بازنگری در رأی دیوان باید ظرف شش ماه از کشف هرگونه واقعیت جدید که در زمان صدور رأی، مکتوم بوده انجام شود، به شرط اینکه مکتوم ماندن این واقعیت جدید ناشی از غفلت و قصور دولت متقاضی بازنگری نباشد که این امکان حداکثر تا ۱۰ سال پس از صدور رأی وجود دارد و به موجب بند ۱ ماده ۶۱ اساسنامه دیوان درخواست بازنگری در صورتی ممکن است که مبتنی بر کشف واقعیاتی باشد که تأثیر قاطع بر رأی داوری داشته باشد. همچنین در ماده ۴۴ اساسنامه دیوان بین‌المللی اروپایی، ماده ۸۰ اساسنامه دیوان بین‌المللی اروپایی حقوق بشر، ماده ۲۶ اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی یوگسلاوی و ماده ۲۵ اساسنامه دیوان بین‌المللی رواندا نیز مقررات کمابیش مشابهی در مورد مبنا و دلیل توجیه بازنگری وجود دارد.^{۱۲}

در رویه برخی کشورها از جمله سوئیس، موعده قانونی تقدیم درخواست بازنگری بر طبق قسمت الف ماده ۱۲۳ قانون فدرال حقوق بین‌الملل خصوصی سوئیس^{۱۳} (پس از کشف شواهد و مدارک جدید)، از زمانی آغاز می‌شود که جرمی نظیر جعل رخ دهد و حکم کیفری قطعی و لازم‌الاجرا در مورد آن صادر شود و یا مواردی که دادرسی کیفری به دلایل موجهی از جمله فوت متهم مختومه شود. (البته کمبود و فقدان شواهد و مدارک کافی در زمان رسیدگی مبنایی برای تقدیم درخواست بازنگری نمی‌باشد)^{۱۴}

در مرحله بعد از تسلیم درخواست بازنگری، چنانچه دادگاه محل اجرای رأی داوری آن را ابطال کند به دیوان داوری صادرکننده رأی ارجاع می‌دهد. در صورت امکان، دیوان داوری اولیه (صادرکننده حکم) باید مجدد تشکیل شود و داوران اولیه (صادرکننده رأی) برای بازنگری رأی دعوت می‌شوند. این امر در واقع اثنایی بر اصل فراغ دادرسی^{۱۵} است.

۱۲. حسین پیران، مسائل حقوقی سرمایه‌گذاری بین‌المللی (انتشارات گنج دانش، ۱۳۸۹)، ۳۳۶.

13. Swiss Federal law Private International Law Act (PILA), December 18.1987.

14. Daniel Girsberger and Nathalie Voser, *International arbitration: comparative and Swiss perspectives* (Berkeley Law University of California 2008), 113.

15. Functus officio

در قوانین داوری کشور سوئد نیز، بین آرای داوری قابل ابطال و آرای قابل بازنگری تمایز قائل شده‌اند. طبق قوانین این کشور، رأی باطل رأیی است نامعتبر که با نظم عمومی کشور در تعارض باشد یا از طریق اخذ رشوه یا توسل به تقلب، تحصیل شده باشد.^{۱۶}

در خصوص اصول حاکم بر بازنگری، برخی از حقوق‌دانان نظراتی را مطرح کرده‌اند از جمله خانم گابریل کافمن کوهلر^{۱۷} داور برجسته بین‌المللی، می‌گوید: «در داوری‌های سرمایه‌گذاری به طور خاص به دلیل تشتت آرای صادره، در برخی موضوعات از جمله بازنگری رویه قضایی در معنای خاص کلمه شکل نگرفته است، اما در برخی دیگر از موضوعات نظیر رفتار عادلانه و منصفانه، با وجود چنددستگی در آرا به نظر می‌رسد همگرایی در حال شکل‌گیری است و می‌تواند در آینده منجر به ایجاد رویه قضایی الزام‌آور شود. بازنگری در آرای داوری‌های سرمایه‌گذاری نیز از این قاعده نباید مستثنا باشد و دیوان‌های داوری باید استانداردهای مشابهی را در اصول حاکم بر بازنگری اعمال کنند.»^{۱۸}

از سؤالات بحث‌برانگیزی که در مورد اصول حاکم بر رسیدگی بازنگری مطرح می‌شود این است که چنانچه امکان تشکیل مجدد دیوان داوری اولیه محقق نشود، راهکار چیست؟

در پاسخ به این سؤال باید گفت، طبق قوانین قابل اعمال داوری، باید دادگاه جدیدی برای رسیدگی به درخواست بازنگری تشکیل شود ولی دادگاه جدید الزامی به صدور حکم جدید و متفاوت از دیوان داوری اولیه (صادرکننده رأی) ندارد و می‌تواند رأی قبلی را تأیید کند. دادگاه جدید رسیدگی‌کننده ممکن است تشخیص دهد که موجبات بازنگری تأثیر قابل توجهی در تصمیم‌گیری و صدور حکم ندارد و بدون توجه به موجبات بازنگری، خود مستقلاً تصمیم‌گیری کند. در این خصوص بسیاری از کشورهای اروپایی (به جز فرانسه)، صلاحیت تصمیم‌گیری در مورد درخواست بازنگری را به دادگاه‌های ایالتی واگذار نموده‌اند. باتوجه به ماهیت موقتی بودن دیوان‌های داوری در صورت ابطال رأی داوری اولیه توسط دادگاه، پرونده به دیوان داوری اولیه ارجاع داده نمی‌شود و به جای آن طرفین دعوا مختار هستند دعوا را در دیوان داوری جدید یا نزد دادگاه‌های ایالتی اقامه کنند.^{۱۹}

16. See.33 (b)of the Swedish Arbitration Act (SAA).

17. Gabriel Kaufman Kohler

18. Gabrielle Kaufmann-Kohler, "Arbitral Precedent: Dream, Necessity or Excuse?", *Arbitration International* 23(3)(2007), 358.

19. Tarcisio Gazzini, *International Investment Law the Source of Right and Obligation* (Martinus Nijhoff Publisher 2012), 338.

۳- موجبات بازنگری

منظور از موجبات بازنگری در رأی داوری عواملی است که در صورت کشف و احراز آنها، موجبات بازنگری محقق می‌شود که ممکن است چند هفته، ماه و یا حتی سال‌ها بعد از صدور حکم داوری کشف شوند. در مواردی نیز ممکن است متقاضی بازنگری ظرف مدت کوتاهی از صدور حکم مدارک و شواهد جدید مرتبط با حکم داوری صادره کشف کند. لازم به ذکر است که باید از بازنگری تفسیر مضیق شود و تعادل و موازنه‌ای بین اصل اعتبار امر مختومه و ثبات در فرایند رسیدگی از یک سو و اصل عدالت و انصاف از سوی دیگری برقرار شود.

۳-۱- تقلب در فرایند رسیدگی

در خصوص تأثیر تقلب بر رأی داوری، چنانچه در داوری سند جعلی ارائه شده باشد و مبنای استدلال داور و صدور رأی نیز همین سند جعلی باشد که مؤثر بر رأی و تصمیم‌گیری داور بوده است، می‌توان آن را از موجبات بازنگری در رأی داوری نام برد. به عنوان مثال در قانون داوری انگلستان (۱۹۹۶) تقلب در فرایند رسیدگی به عنوان یکی از موجبات بازنگری حکم داوری شناسایی شده است.^{۲۰}

در موارد تقلب در فرایند دادرسی، پیدا کردن راهکار قانونی برای بررسی مجدد رأی داوری چندان دشوار نیست چراکه این امر به عنوان رویه‌ای عمومی در دادرسی‌ها پذیرفته می‌شود و از موجبات ابطال حکم داوری می‌باشد. البته باید توجه داشت که بازنگری راه‌حلی ثانوی و فرعی است بدین معنا که چنانچه مورد از موجبات ابطال رأی داوری باشد، ابطال رأی نسبت به بازنگری اولویت دارد زیرا بازنگری استثنا است و همان‌طور که اشاره شد خلاف اصل قطعیت رأی داوری است. لذا باید به صورت مضیق تفسیر و اجرا شود. در قوانین کشور سوئیس طرفی که ظرف ۳۰ روز پس از صدور رأی مدعی تقلب در دادرسی است باید وفق ماده ۱۹۰ قانون فدرال حقوق بین‌الملل خصوصی سوئیس، ابطال رأی داوری را تقاضا کند.

در قوانین داوری همه کشورها تقلب در فرایند رسیدگی از موجبات بازنگری نیست به عنوان مثال در قوانین داوری کشور سوئد اعلام بی‌اعتباری رأی داوری از جمله سازکارهای جایگزین بازنگری می‌باشند. یعنی رأی داوری صادره مجدد مورد بررسی قرار نمی‌گیرد بلکه صرفاً بی‌اعتباری آن اعلام می‌شود.

20. Sect.68(2)(g) EAA.

۳-۲- کشف دلایل و حقایق جدید

صرف وجود مدارک و مستندات جدید دلیل کافی برای درخواست بازنگری آرای داوری نیست. بلکه این مستندات باید در زمان رسیدگی مکتوم بوده باشند.

وفق ماده (۲) ۱۲۳ قسمت (الف) قانون فدرال حقوق بین‌الملل خصوصی سوئیس مصوب ۱۸ دسامبر ۱۹۸۷، شواهد و حقایق جدید باید کشف شده باشند، یعنی در زمان رسیدگی مکتوم بوده و قابل دسترس نبوده باشند. دیوان فدرال سوئیس تکلیف و مسئولیت ویژه‌ای را برای متقاضی بازنگری پیش‌بینی کرده است. بدین صورت که متقاضی باید اثبات کند که در زمان رسیدگی داوری توانایی کشف شواهد و دلایل را نداشته و در این امر مرتکب قصوری هم نشده است و به اصطلاح، عمل مشمول قاعده اقدام نبوده است. با وجود این پیش‌شرط، دیوان فدرال سوئیس شواهد و دلایل جدید را بررسی می‌کند. اگرچه در عمل اکثر اوقات، آن را به دلیل قصور متقاضی بازنگری در انجام وظایف رد کرده است زیرا که اثبات مکتوم بودن شواهد و مدارک در زمان رسیدگی داوری بس دشوار است. زیرا وقایع جدید کشف شده باید دارای ویژگی‌هایی باشد که در ذیل چند مورد آن اشاره می‌شود:

۳-۲-۱- حین ارائه درخواست بازنگری باید ثابت شود که وقایع جدید کشف شده، بالفعل موجود بوده است (نه فرض وجود و بالقوه بودن آن) و نیز باید «موجه و مورد قبول» باشند.

۳-۲-۲- کشف عنصر و مدرک جدید باید در قالب «واقعیت جدید» باشد نه مسأله حقوقی و قانون جدید. منظور از کشف مدارک جدید، واقعیات و موضوعات جدید است و نه استدلال‌های حقوقی جدید. اما باید این امر را نیز در نظر گرفت که تفکیک مسأله موضوعی و مسأله حکمی همیشه به آسانی ممکن نیست. زیرا متقاضی بازنگری باید ثابت کند عنصر کشف شده واقعیت جدیدی است که در زمان رسیدگی مکتوم بوده است نه قانون و استدلال حقوقی جدیدی که بعد از رسیدگی کشف شده است.

۳-۲-۳- صرف اینکه ادعا شود دیوان رسیدگی کننده در مورد واقعیت جدید یا «حقایق خاص» در تصمیم‌گیری خود دچار سوءبرداشت یا اشتباه شده است از موارد بازنگری نمی‌باشد. اما چنانچه این سوء برداشت بر مبنای واقعیتهایی باشد که در زمان رسیدگی کشف نشده بود و اکنون کشف شده باشد، می‌تواند توجیه کننده درخواست بازنگری باشد و سوء برداشت دیوان رسیدگی کننده، به تنهایی معیاری برای قبول درخواست بازنگری نمی‌باشد.

۳-۲-۴- وقایع کشف شده باید «جدید» باشد منظور از «جدید» این است که در بازه زمانی مشخصی پس از صدور حکم کشف شده باشد. برای مثال اگر واقعیت جدید چندین سال پس از صدور رأی ارائه

شود، به نوعی مشمول مرور زمان شده و از موجبات بازنگری نیست. فلذا دیگر قابل بررسی نمی‌باشد. (برخلاف تقلب در فرایند رسیدگی که هر زمان احراز شود، از موجبات بازنگری محسوب می‌شود و قابل بررسی است.)

۳-۲-۵- واقعیت جدید «به معنای دلایل جدید^{۲۱} یا اسناد جدید^{۲۲} نیست». بدین معنی که اسناد و دلایل جدید به خودی خود به منزله «حقایق جدید» نیست. بلکه اسناد جدید باید سببی باشد برای ایجاد حقایق جدید که تأثیرگذار در رأی صادره باشند. در این صورت است که می‌توان آنها را مورد بررسی قرار داد.

در این خصوص ماده (۱) ۳۴ قواعد داوری ایکسید^{۲۳} بیان می‌دارد: «دیوان باید به بررسی اسناد و دلایلی که ارزش اثباتی دارد، بپردازد.» در ماده ۵۰ قسمت ۱ از قواعد داوری ایکسید نیز ثبت درخواست بازنگری را منوط به کشف حقایق جدید با این ویژگی‌ها می‌داند. لذا درخواست بازنگری باید شامل اطلاعات و ادله کامل باشد.

علاوه بر موارد ذکر شده در خصوص کشف شواهد و حقایق جدید، دادگاه فدرال سوئیس اظهار داشت که «حقایق و شواهد جدید باید قابلیت تغییر رأی داوری صادره را داشته باشند.» زیرا رأی جدید باید بر مبنای یک ارزیابی صحیح و مستدل قانونی صادر شود.^{۲۴} ذکر این نکته نیز حائز اهمیت است که دلایل و شواهد مکشوفه جدید زمانی قابلیت تغییر رأی صادره را دارند که دارای خصیصه تأثیرگذاری باشند. به عنوان مثال در قضیه ویکتور پیرکاسادو^{۲۵} و بنیاد رئیس جمهور آئنده علیه شیلی^{۲۶} دیوان داوری ایکسید مقرر نمود که طرفین باید در تعهدات خود به «اصل حسن نیت» عمل کنند. یعنی موظف‌اند که در حین رسیدگی داوری تمام دلایل موجود را ارائه و از کتمان آن خودداری کنند. زیرا اقتضای رسیدگی‌های داوری برقراری عدالت می‌باشد. «چنانچه بعداً به علت عدم رعایت اصل حسن نیت، حقایقی مکتوم ماند که قابلیت تأثیرگذاری بر رأی صادره را داشته باشد، رأی صادره قابل تغییر و بررسی مجدد است.

21. New Reason.

22. New Document.

23. ICSID Convention, Regulations and Rules.

24. Decision 4p.222/2011, published: 31 ASA Bull 83(2013).

25. Victor Percasado

26. Victor per Casado and president Allende Foundation v. Republic of Chile, ICSID Caes No. ARB/98/2.

۳-۲-۶- مجهول بودن وقایع جدید برای دیوان رسیدگی‌کننده

در یکی از رأی‌های دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه تونس علیه لیبی^{۲۷} بیان شده است که: «دیوان رسیدگی‌کننده باید از همه حقایق و واقعیات در روند رسیدگی آگاه باشد و علم اجمالی کافی نیست، خواه در حکم صادره به چنین حقایقی صریحاً اشاره کند خواه نه.» در واقع حقایق جدید باید به عنوان اسناد جدید به دیوان ارائه شوند. یعنی در زمان رسیدگی و صدور حکم بر دیوان مجهول بوده باشند.

۳-۲-۷- مجهول بودن وقایع جدید برای متقاضی بازنگری

هر دلیلی که برای دیوان رسیدگی‌کننده معلوم و دیوان از آن آگاه باشد، متقاضی بازنگری نیز باید از آن آگاه باشد. بدین منظور که متقاضی بازنگری باید نشان دهد قبل از صدور رأی دیوان آگاهی کافی به وجود چنین حقایق و دلایلی نداشته است. دیوان اروپایی حقوق بشر در قضیه آرتور بلینتانی و دیگران^{۲۸} علیه کمیسیون جوامع اروپایی^{۲۹} بدان امر اشاره نمود.

دیوان رسیدگی‌کننده، می‌تواند آگاهی از حقایق و واقعیات جدید برای درخواست بازنگری را با استفاده از مدارک غیر مستقیم یا استنباط از واقعیت موجود نیز کسب کند. همان‌طور که دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه «کورفو»^{۳۰} در سال ۱۹۴۹ نیز استناد به مدارک غیر مستقیم بر پایه علم اجمالی را مانع ثبت درخواست بازنگری نمی‌داند.

۳-۲-۸- غفلت و عدم آگاهی متقاضی

«حقایق جدید» باید مرتبط با رأی صادره باشد و از طرفی در اثر غفلت و سهل‌انگاری متقاضی بازنگری ناشناخته و مکتوم نبوده باشند. تصور این مورد که متقاضی بازنگری از روی عمد مدارک و حقایق جدید را هنگام رسیدگی کتمان کرده باشد، (باتوجه به اصل حسن نیت فرض بر این می‌شود که غفلت و ناآگاهی صورت نگرفته است مگر خلاف آن به اثبات برسد) بعید به نظر می‌رسد. بازنگری راهکاری برای جبران بی‌توجهی متقاضی بازنگری نیست بلکه متقاضی بازنگری باید در زمان رسیدگی تمام مدارک موجود را ارائه داده باشد و چنانچه تعمداً دلایلی مکتوم بوده باشد این امر توجیه‌کننده بازنگری نیست.^{۳۱}

27. Concerning the Continental Shelf (Tunisia v. Libya).24 February 1982.

28. Arthur Blittani and others

29. Arturo Bellintani and others v. Commission of the European Communities. Case 116/78 re 'v.

30. Corfu Channel case (UK v Alb.) 1949.

31. Schreuer Christoph, "ICSID Review-Foreign Investment Law", *Foreign investment law* 14(1)(1999), 46-47.

دیوان اروپایی حقوق بشر^{۳۲} در قضیه مک‌گینلی و ایگان علیه انگلستان^{۳۳} در سال ۲۰۰۰ بیان می‌دارد:

«جهل و عدم آگاهی از یک واقعیت جدید که ناشی از سهل‌انگاری و عمدی نباشد می‌تواند معیاری برای بازنگری باشد.» لذا متقاضی بازنگری موظف است تمام تلاش خود را برای ارائه اسناد مورد نظر به کار گیرد.

۳-۲-۹- تأثیر ماهیت کشف‌شده

واقعیت جدید در صورتی که در نظر داوران رسیدگی‌کننده بازنگری موجه باشد و توانایی تأثیرگذاری بر رأی صادره را داشته باشد، پذیرفته می‌شود. منظور از تأثیرگذار بودن این است که «واقعیت جدید مکشوفه» تنها یک عامل اضافی نباشد بلکه در ماهیت رأی صادره اثرگذار باشد.

طبق گزارش‌های دیوان اروپایی در قضیه دنیس ریچز پاریس^{۳۴} علیه کمیسیون جامعه اروپا^{۳۵} و قضیه میشل جامت علیه کمیسیون جامعه اروپا^{۳۶} چنانچه «واقعیت جدید» صرفاً تأیید مجدد آن واقعیت در زمان رسیدگی باشد، «تأثیرگذاری بر رأی» مفهومی ندارد. بلکه ملاک، تأثیرگذاری بر ماهیت رأی صادره می‌باشد.

۳-۳- رابطه علیت

در مورد «رابطه علیت» نظرات متفاوتی بیان شده است. برخی حقوق‌دانان اعتقاد دارند که متقاضی بازنگری باید ثابت کند بین جرم واقع شده مانند جعل یا اخذ رشوه و یا حقایق کشف‌شده، با نتیجه داوری (رأی داوری صادره)، ارتباط مؤثر وجود داشته است به طوری که منجر به ضرر وی شده باشد. وجود عنصر ضرر و احراز عنصر مادی جرم (مجرمانه بودن عمل مانند جعل) و کشف بعدی ادله و شواهد مستند رأی داوری، از جمله دلایل توجیه‌کننده درخواست بازنگری است. از طرفی برخی دیگر از حقوق‌دانان عقیده دارند حتی اگر وجود رابطه علیت بین کشف حقایق و یا وجود مدارک مجرمانه که حین رسیدگی مکتوم بوده با نتیجه داوری، محتمل باشد یعنی به طور مشخص احراز نشود، برای بررسی درخواست متقاضی

32. ECHR.

33. McGinley and Egan v. United Kingdom.

34. Dennis Richesparais

35. Denise Richez_Parise and others v. Commission of the European Communities. case 40-71.

36. Michel Jamet v. Commission of European Communities.

بازنگری کفایت می‌کند و الزامی به مشخص کردن رابطه دقیق حقایق کشف‌شده با رأی داوری صادره و احراز رابطه علیت وجود ندارد.^{۳۷}

طبق ماده ۵۱ ایکسید نیز که شروط بازنگری در آن ذکر شده است، اشاره به رابطه علیت نشده و صرفاً شروط بازنگری به شرح ذیل در آن احصا شده است:

۱- کشف وقایع جدید؛

۲- مجهول بودن وقایع جدید برای دیوان داوری (قبل از صدور رأی)؛

۳- مجهول بودن وقایع جدید برای متقاضی بازنگری (قبل صدور رأی)؛

۴- غفلت و عدم آگاهی متقاضی بازنگری (قبل صدور رأی)؛

۵- تأثیر ماهیت واقعیت کشف شده بر رأی صادره؛

۶- رعایت موعده قانونی درخواست بازنگری.

۴- صلاحیت و اختیارات مراجع داوری در بازنگری

چنانچه در دیوان داوری، قواعد رسیدگی در خصوص بازنگری آرای داوری مقرر شده باشد، آن دیوان صلاحیت و اختیار ذاتی بازنگری را دارد. در ذیل به چند نمونه از این اختیارات اشاره می‌شود:

۴-۱- درخواست بازنگری در قضیه ویکتورپرکاسادو و بنیاد رئیس جمهور آئنده علیه شیلی در دبیرخانه ایکسید ثبت شد و به دیوان داوری تسلیم شد که دیوان باتوجه به صلاحیت خود در بازنگری طبق ماده ۵۱ ایکسید، درخواست بازنگری ویکتورپرکاسادو را به علت عدم تأثیر واقعیت جدید مکشوفه بر رأی رد کرد.

۴-۲- دیوان فدرال سوئیس به موجب مواد ۱۲۱ تا ۱۲۸ قانون حقوق بین‌الملل خصوصی همین کشور صلاحیت تصمیم‌گیری خود را جهت بازنگری اظهار داشته و در دعوی که یکی از طرفین درخواستی را برای بازنگری رأی به دیوان تسلیم نمود رأی مرجع داوری صادرکننده رأی را تأیید کرد. البته در مورد صلاحیت بازنگری در رأی داوری صادره در این پرونده ابهاماتی وجود داشت که برای رفع این ابهامات دیوان فدرال قائل به تمایز بین رأی جزئی (رأی مربوط به قسمتی از دعوا) و رأی کلی (رأی که مربوط به کل دعوا است) شد. زیرا ممکن است حسب مورد نسبت به جزء یا کل دعوا بازنگری صورت

37. Nathalie Voser and Anya George, *Revision of Arbitration Awards* (post Award Issues-ASA Special Series NO.38.2011), 45.

گیرد.^{۳۸}

۳-۴- دیوان داوری ورزش اخیراً در دعوی متذکر شده است «بدون تردید» اگر طرفین برحسب توافق مستقیماً از دیوان داوری درخواست بازنگری نمایند دیوان در صورت داشتن صلاحیت بازنگری، باتوجه به شرایط و اوضاع و احوال، به چنین درخواستی (درخواست بازنگری) رسیدگی می‌کند.^{۳۹}

۴-۴- ماده ۸۰ قواعد دادرسی دادگاه اروپایی حقوق بشر^{۴۰} که متضمن قواعدی در خصوص بازنگری می‌باشد در رأی مورخ ۱۰ جولای ۱۹۹۶ در قضیه پاردو علیه فرانسه^{۴۱} تأکید نمود که «باتوجه به اصل قطعی بودن احکام داوری در صورت داشتن صلاحیت بازنگری، رسیدگی به این درخواست باید سخت‌گیرانه باشد.»

۴-۵- طبق اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری، درخواست‌های بازنگری نادر است. اما در تاریخچه این دیوان، مواردی که دیوان صالح به رسیدگی است نیز ثبت شده است. از جمله دعوی هندوراس و نیکاراگوئه در خصوص اختلاف آنها در رابطه با تحدید حدود دریایی در مناطق هر یک از کشورهای مربوط در دریای کارائیب که دیوان با بررسی مسائل ژئوگرافیک رأی داوری میان گواتمالا و هندوراس را مورد پذیرش قرار داد. ولی در بازنگری واقعیت جدید مکشوفه‌ای که تأثیرگذار بر رأی صادره باشد، یافت نشد.^{۴۲}

۴-۶- موافقت‌نامه جامع تجاری و اقتصادی میان اتحادیه اروپا و کانادا^{۴۳} که در اکتبر ۲۰۱۶ به امضای طرفین رسید، در بردارنده یک نظام نوین حل و فصل اختلافات در داوری سرمایه‌گذاری است. سازگار مندرج در این موافقت‌نامه منحصر به داوری نبوده و موضوع صلاحیت بازنگری آرای صادره را نیز در برگرفته است. به موجب مواد ۲۷ و ۸ و ۲۸ و ۸ این موافقت‌نامه، یک نظام دو مرحله‌ای رسیدگی به دعاوی سرمایه‌گذاری پیش‌بینی شده است. بدین صورت که آرای صادره تا ۹۰ روز از تاریخ صدور به دلیل یکی از جهات ذیل قابل بازنگری در همان دیوان است:

۴-۶-۱- اشتباه در اعمال قانون یا تفسیر حکم؛

38. Judgment 4A_633/2014 of 29 May 2015 E.3.1.

39. CAS 2008/A/1557, WAD v. CONI, FIGC, Mannini and possanzini

40. Statute of the Permanent Court of International, Justice Art.61, 16 Dec, 1920, PCIJ publications No.1, at 26.

41. Pardo v. France. 20 September 1993.

42. Case concerning the Arbitral Award made by the King of Spain on 23 December 1906, Judgment of 18 November 1960: I.C.J. Reports 1960, p. 192.

43. CETA.

۴-۶-۲- اشتباه آشکار در فهم حقایق پرونده از جمله قانون داخلی مربوطه؛
۴-۶-۳- دلایل مندرج در ماده ۵۲ کنوانسیون ایکسید تا جایی که در حوزه شمول دو بند قبلی
نباشد.^{۴۴}

۴-۷- در ماده ۵۵ کنوانسیون ۱۸۹۹ لاهه و ماده ۸۳ کنوانسیون ۱۹۰۷ لاهه^{۴۵} نیز اختیار و صلاحیت
بازنگری برای دیوان داوری، مقرر گردیده است:

«طرفین در قرارداد داوری می‌توانند حق درخواست بازنگری را پیش‌بینی کنند. در فرض عدم وجود
توافق، درخواست بازنگری باید به همان دیوان داوری که رأی را صادر کرده تقدیم شود. این درخواست
تنها بر اساس ادعای کشف امر موضوعی جدید که واجد تأثیر قاطع بر رأی بوده و در زمان ختم مذاکرات
بر دیوان و متقاضی بازنگری مجهول باشد، امکان‌پذیر است.»^{۴۶}

۵- رویه‌های داوری‌های بین‌المللی

آرای صادره از مراجع داوری قطعی بوده و موضوع هیچ نوع بازنگری نمی‌باشند. تنها تحت اوضاع و
احوال کاملاً خاصی امکان بازنگری در رأی وجود دارد. در رابطه با فرایند بازنگری تصمیمات قضایی دو
اصل بالقوه متعارض وجود دارد: اصل قطعی بودن و اصل صحیح بودن. قطعی بودن، به هدف کارایی
و در راستای حل و فصل مؤثر اختلاف است. صحیح بودن نیز هدفی است که به سختی به دست آمده
و مستلزم صرف زمان و تلاش بسیار بوده و لایه‌های کنترلی مختلفی را در برمی‌گیرد. به هر حال در
رویه داوری‌های بین‌المللی، اصل قطعی بودن معمولاً بیش از اصل صحت مطمح نظر واقع می‌شود.^{۴۷}
درحالی‌که دیوان‌ها اختیارات گسترده‌ای در حل و فصل مؤثر اختلافات میان طرفین و اعمال قواعد
ماهوی دارند با محدودیت‌های گسترده هم مواجه هستند که مانع از اعمال رویه‌های دیوان‌های داوری
موردی، بر حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری می‌گردد. این محدودیت‌ها در واقع به علت تکثر حقوق
بین‌الملل سرمایه‌گذاری ماهوی در معاهدات دوجانبه، طبیعت موردی داوری و فقدان قاعده پیروی از

44. Joel Lexchin and Marc-Abd' e Gagnon, "CETA and pharmaceuticals: impact of the trade agreement between Europe and Canada on the costs of prescriptiigs.drugs", *Globalization and Health* 30(2014), 4-6.

45. Convention for the pacific Settlement of International Disputes, 29 July 1899, 1899 Hague Convention.
Convention for the pacific Settlement of International Disputes, 18 Oct. 1907.

46. Article 55, paragraph 1, of the Hague Convention.

۴۷. رودلف دالزر و کریستف شوئر، اصول حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری، ترجمه سید قاسم زمانی و به آدین حسینی
(تهران: موسسه مطالعات و پژوهش‌های شهر دانش، ۱۳۹۳)، ۴۳۰.

رویه قضایی سابق در داوری سرمایه‌گذاری است.^{۴۸}

داوری‌های بین‌المللی شامل داوری‌های سازمانی مانند داوری ایکسید و داوری‌های موردی که اصولاً بر اساس قواعد آنسیترال است ولی طرفین می‌توانند آیین داوری خود را نیز داشته باشند مانند دیوان داوری ایران - آمریکا، تقسیم می‌شود.

موضوع بازنگری آرای داوری در رویه دیوان ایران - آمریکا مورد توجه قرار گرفته است، هرچند تاکنون در هیچ موردی تقاضای بازنگری طرفین پذیرفته نشده است. از دیدگاه دیوان، بین درخواست بازنگری در یک حکم نهایی و تفسیر یا اصلاح یا تکمیل حکم بر مبنای مواد ۳۷-۳۵ قواعد دیوان تفاوت وجود دارد. قواعد دیوان متضمن هیچ مقرراتی راجع به مسموع بودن درخواست بازنگری کلی و یا حتی جزئی در مورد یک حکم قطعی نیست. دیوان درخواست‌هایی را که در آنها ادعا می‌شود دیوان در صدور حکم مرتکب چندین اشتباه حقوقی و شکلی شده و اصرار می‌گردد که در تصمیمات صادر شده بازنگری شود رد می‌کند، زیرا اختیار رسیدگی به درخواست‌های مذکور را که در واقع جنبه پژوهش یا بازنگری در حکم دیوان را پیدا می‌کنند، ندارند.^{۴۹}

به عنوان مثال در دعوی رم اینترنشنال^{۵۰} علیه جمهوری اسلامی ایران پس از اینکه دیوان داوری ایران - آمریکا در سال ۱۹۸۳ رأی به نفع خواهان‌ها صادر کرد، حدود هشت سال بعد ایران بر اساس اسنادی که بعداً تحصیل کرده بود و حاکی از مجعولیت یکی از مستندات خواهان‌ها و نیز توسل خواهان‌ها به شهادت دروغ بود، درخواست بازنگری در رأی صادره مطرح نمود.

شعبه اول دیوان، بعد از بررسی دکتترین و رویه سایر مراجع داوری در موضوع، بالاخره نتیجه‌گیری کرد که «یک دیوان داوری، نظیر دیوان داوری ایران - آمریکا، که رسیدگی به گروه وسیعی از دعاوی را برای مدت زمانی طولانی عهده‌دار می‌باشد، ممکن است به طور ضمنی، تا پایان رسیدگی و انحلال دیوان، واجد این اختیار باشد که تصمیمات متخذه ناشی از توسل به تقلب را مورد بازنگری قرار دهد.^{۵۱} در خلال این بررسی، دیوان به این امر مهم توجه نمود که در رویه دیگر دیوان‌های داوری، بازنگری اصولاً در مواردی تجویز شده که امر موضوعی جدیدی در کنار ادله موضوعی دیگر قرار گیرد و موازنه حاصله در

۴۸. استفان اسکیل، «سیستم‌سازی در داوری معاهدات سرمایه‌گذاری»، ترجمه رضا اسلامی و حمیدرضا سیاوش پور مجله حقوقی بین‌المللی ۴۶(۱۳۹۱)، ۳۷-۱۳.

۴۹. محسن محبی، دیوان داوری دعوی ایران - آمریکا: ماهیت، ساختار، عملکرد (نشر فردافر، ۱۳۸۳)، ۱۱۷.

50. Ram International Industries, Inc., et al. v. The Air Force of I.R. Iran (1993) 29 IUSCTR 383.

51. Ram International Industries, Inc., et al. v. The Air Force of I.R. Iran (1983) 3 IUSCTR 203.

تصمیم را برهم زده و تصمیم را مخدوش جلوه نماید. در نهایت دیوان از حیث مصداقی، ادعای متقاضی بازنگری، دایر بر صدور حکم با استناد به سند مجعول و شهادت دروغ را غیر قابل پذیرش و غیر ثابت تشخیص داده و خود را بی‌نیاز از بررسی و اتخاذ موضع نسبت به شرایط دیگر، از جمله وجود یا فقدان چنین اختیار ضمنی یا اقتدار و صلاحیت ذاتی دیده و این دلایل را مصداقی کافی برای رد درخواست بازنگری ملاحظه نمود.

از دیگر موارد درخواست بازنگری در دیوان داوری ایران - آمریکا می‌توان به دعوی فردریکا لینکلن ریاحی^{۵۲} اشاره نمود. رأی اصلی در این دعوا، در قسمتی به نفع خواهان و در قسمتی دیگر، بر رد دعوی خواهان صادر شده بود.^{۵۳}

مبنای اصلی ادعای متقاضی بازنگری این بود که رأی در شرایطی صادر شده که به نحو اساسی متضمن عدم توجه به قواعد شکلی بوده است. رویه دیوان در اتخاذ تصمیم نسبت به این درخواست بدین صورت بود که دیوان (با اکثریت) درخواست را خارج از شمول موارد مصرح در قواعد داوری برای امکان بازنگری در رأی تشخیص داد.

همچنین یک دیوان داوری بین‌المللی موردی، که مقر آن در واشنگتن بوده در اظهارنظری مقرر داشته است که در قضایای ارجاع شده به این دیوان، مقررات آنسیترال (که وفق آن بررسی مجدد پرونده را مجاز نمی‌داند) حاکم است، اما اگر رأی دیوان بر مبنای شهادت دروغ، جعل اسناد، تقلب فاحش باشد، دیوان داوری صلاحیت ذاتی برای بررسی مجدد رأی و اتخاذ تدابیر مناسب از جمله اصلاح رأی را دارد. به خصوص در مواردی مثل فساد و یا تقلب که از موجبات ابطال حکم دیوان داوری در محاکم ملی می‌باشد، طبق رویه این دیوان تا زمانی که دیوان صلاحیت رسیدگی به اختلاف را دارد مجاز است تا اقدامات اصلاحی در خصوص حکم صادره اعمال کند.^{۵۴}

رویه و رویکرد حقوقی در خصوص داوری‌هایی مثل دیوان داوری ایران - آمریکا اغلب این است که اختیار تصمیم‌گیری در مورد بررسی مجدد رأی در صورت تقلب در فرایند دادرسی و یا کشف حقایق یا شواهد جدید را به دادگاه‌های اباتی اعطا نمایند. با وجود این ممکن است دیوان تشخیص دهد که صلاحیت ذاتی برای بررسی مجدد رأی را دارا می‌باشند. به عنوان مثال دیوان داوری ایران - آمریکا در

52. Frederica Riahi

53. Frederica Lincoln Riahi v. The Government of the Islamic Republic of Iran, Final Award No. 600-485-1 (27 Feb. 2003).

54. Antoine Biloune and Marine Drive Complex Ltd v. Ghana Inv. Center and the Government of Ghana, Ad Hoc Awards (27 October 1989 and 30 June 1990) Yearbook Commercial Arbitration.

تصمیمات متعددی از جمله در دعوای هنری موریس^{۵۵} صلاحیت ذاتی را مطرح کرده است و راجع به اینکه آیا در موارد استثنایی نظیر مواردی که رأی مبتنی بر سند مجعول یا شهادت دروغ واجد اختیار ضمنی یا اقتدار ذاتی برای بازنگری در رأی خود است یا خیر تصمیم‌گیری می‌کند زیرا چنین اختیاری صریحاً به دیوان اعطا نگردیده است. مشابه این تصمیم‌گیری عیناً در دعوای مارک دلال از ناحیه دیوان صورت گرفت.^{۵۶}

در داوری‌های سازمانی، دلایل بازنگری احکام داوری و نحوه رسیدگی به درخواست‌های بازنگری پیش‌بینی نشده است (جز مرکز داوری ایکسید).

بنابراین نحوه رسیدگی به درخواست‌های بازنگری تا زمانی که اعضای اصلی دیوان‌های داوری باتوجه به صلاحیت و اختیارات خود قادر و مایل به بررسی مجدد باشند مسأله دشواری نیست. در غیر این صورت تشریفات باید تدوین و مقرر شود.

با وجود اینکه اکثر مقررات داوری، موضوع اصلاح^{۵۷} و تفسیر^{۵۸} آرا را پیش‌بینی کرده‌اند، اما همچنان رویه مشخصی در خصوص بازنگری وجود ندارد.

باتوجه به اینکه آمار آرای قابل ابطال و بازنگری در سال‌های اخیر افزایش یافته است و ایکسید به عنوان سازمانی که در خصوص بازنگری قواعد مشخصی دارد، (بسیاری از حقوق دانان ناراضیتی خود را از مکانیسم اعتراض آرای ایکسید اعلام و حتی از این کنوانسیون خارج شدند.) لذا می‌بایست مکانیسمی برای متقاعد کردن منتقدان بازنگری ارائه کند.

نگاهی گذرا بر رویه رسیدگی داوری‌های ایکسید، حاکی از این است که موجبات موفقیت‌آمیز درخواست بازنگری و اصول حاکم بر آن، در دیوان داوری ایکسید، در اکثر موارد نامعلوم و رویه مشخصی در رسیدگی بازنگری وجود ندارد. همچنین بار استدلال و اثبات موجبات بازنگری عملاً بر دوش متقاضی بازنگری می‌باشد. به عنوان مثال در دعوای فلات قاره، السالوادور علیه هندوراس^{۵۹} و همچنین دعوای ترادکس هالاس علیه آلبانی^{۶۰} مرکز داوری ایکسید اظهار داشت: «بر طبق اصول رسیدگی بین‌المللی

55. Henry Morris v. The Government of the Islamic Republic of Iran , et al.,(1983) 3 IUSCTR 364.

56. Mark Dallal v. I. r. Iran, et at, (1984)5 IUSCTR 74, Aat 75.

57. Art. 38 UNCITRAL Rules (2010), Art29(1) ICC Rules (1998), Art.30 ICSID Rules (2009), Art.27 LCIA Rules (1998), Art. 36 Swiss Rules (2006).

58. Art 37 UNCITRAL Rules (2010), Art29(2) ICC Rules (1998), Art.30 ICSID Rules (2009), Art 35 Swiss Rules (2006).

59. EI Salvador v. Honduras September 1992.

60. Tradex Hellas SA v. Republic of Albania, ICSID Case No. ARB/94/2.

و ماهیت رسیدگی‌های حقوق داخلی، عملاً خواهان باید به اثبات ادعای خود در خصوص درخواست خود (اعتراض به رأی) بپردازد. «همچنین در قضیه محصولات کشاورزی آسیایی علیه جمهوری سری لانکا^{۶۱} مرکز دآوری ایکسید بیان داشت: «علاوه بر این که متقاضی (خواهان) باید ادعای خود را ثابت کند بلکه باید دیوان را در خصوص صحت مدارک و ادله استنادی اقناع کند.»

نتیجه‌گیری

بازنگری بر مبنای کشف حقایق و دلایل جدیدی که در زمان صدور رأی برای متقاضی بازنگری و دیوان دآوری رسیدگی کننده مجهول بوده است، در مکانیسم‌های حقوق بین الملل به عنوان راهکاری استثنایی در مقابل رأی قطعی، شناخته شده است.

همان طور که درخواست بازنگری نادرست و بدون دلایل قانع کننده و برخلاف واقعیت، به منزله نوعی خدشه وارد کردن به ثبات رأی و رویه و امنیت قضایی تلقی می شود (هرچند که ثبت درخواست بازنگری تأثیری در اجرای حکم صادره نداشته باشد) به همان نسبت، درخواست بازنگری صحیح می تواند مشوق دولت‌های ناراضی به امر رسیدگی دآوری باشد. زیرا دولت‌ها می توانند اعتراض خود را در قالب ارائه درخواست بازنگری به مرجع رسیدگی کننده ارائه کنند.

باید در نظر داشت که درخواست بازنگری مانع و محدودکننده دآوری نیست. همچنین هدف از بازنگری، فرایند رسیدگی تجدیدنظر و زیر سؤال بردن یک مرحله ای بودن دآوری نمی باشد. بلکه بازنگری امری استثنایی است و باتوجه به اهمیت و جایگاه اصل «اعتبار امر مختومه» باید از آن تفسیر مضیق صورت گیرد.

لازمه رسیدگی بازنگری باتوجه به ماهیت خاص آن، لحاظ کردن معیارهای دقیق^{۶۲} در آن می باشد. لذا به نظر می رسد تشکیل یک نهاد مستقل که صلاحیت بازبینی آرای دآوری را داشته باشد، می تواند گزینه مناسبی باشد. البته تشکیل این نهاد و عملی کردن این ایده در عمل با مشکلاتی روبه رو است و مستلزم صرف زمان و پیگیری‌های حقوقی می باشد. از طرفی، رسیدگی به امر بازنگری به عواملی از جمله اشتراک در منافع، جریان سرمایه و نزدیک بودن سطح توسعه یافتگی کشورها بستگی دارد.

طبق بررسی‌های اجمالی صورت گرفته، همه کشورها از سازکار یکسانی برای بازبینی حکم صادره پیروی نمی کنند و قوانین کشورها پیوسته در حال تلاش هستند که بهترین راهکار را برای مواجهه با

61. Asian Agricultural products v. Republic of Sri Lanka ICSID Case No. ARB/87/3.

62. Strict criteria.

شرایط استثنایی از قبیل تقلب در فرایند رسیدگی و یا کشف حقایق و دلایل جدید پس از صدور حکم پیدا کنند. بنابراین بعید به نظر نمی‌رسد بازنگری به عنوان یکی از راهکارهای قابل قبول برای اعتراض به نهایی بودن آرا (به خصوص آرای ایکسید) در آینده افزایش یابد. باتوجه به فقدان مبانی بازنگری در جریان رسیدگی‌های داوری، حقوق دانان این عرصه باید استانداردهای قانونی از جمله: اصول تفسیر، اثبات ادعا و بررسی شواهد در این رسیدگی‌ها (با در نظر گرفتن به عنوان راهکار استثنایی نه جایگزین) را مورد بحث و بررسی قرار دهند. در این مقاله، ضمن تأکید بر هدف بازنگری به عنوان راهکاری استثنایی، پیشنهادهایی قابل ارائه می‌باشد:

نخست اینکه، شروط ماده ۵۱ ایکسید، می‌تواند معیاری برای ثبت درخواست بازنگری باشد. ثانیاً، باتوجه به ویژگی بازنگری باید از آن تفسیر مضیق صورت گیرد. ثالثاً، استانداردهای سخت‌گیرانه‌ای برای ایجاد تعادل بین اصل قطعیت آرا با اصل عدالت و انصاف، در فرایند رسیدگی بازنگری و اصول حاکم بر آن اعمال شود. در آخر، پیش‌بینی سازگار مناسب بازنگری در آرای صادره از دیوان‌های داوری و تأسیس نهادی برای این موضوع، می‌تواند منجر به گسترش رویه واحد و با ثبات در عرصه حقوق سرمایه‌گذاری خارجی و جلوگیری از تشتت آرا شود.

فهرست منابع

کتاب‌ها

- ایرانشاهی، علیرضا. اعتراض به رأی داوری در داوری‌های تجاری بین‌المللی. تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های شهردانش، ۱۳۹۳.
- پیران، حسین. مسائل حقوقی سرمایه‌گذاری بین‌المللی. تهران: انتشارات گنج دانش، ۱۳۸۹.
- دالزر، رودلف و کریستف شروئر. اصول حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری. ترجمه سید قاسم و به آدین حبیبی. تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های شهر دانش، ۱۳۹۳.
- عابدیان، میرحسین. «اختیار دیوان داوری برای بازنگری و تجدیدنظر در رأی داوری». سالنامه ایرانی داوری به اهتمام محسن محبی. تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های شهردانش، ۱۳۹۵.
- محبی، محسن. دیوان داوری دعاوی ایران - آمریکا: ماهیت، ساختار، عملکرد. نشر فردافر، ۱۳۸۳. مقالات
- ایرانشاهی، علیرضا. «بررسی معیار نظم عمومی در نظارت قضایی بر رأی داوری تجاری بین‌المللی». مجله حقوقی بین‌المللی، نشریه مرکز امور حقوقی بین‌المللی ریاست جمهوری ۴۴(۱۳۹۰): ۷۳-۱۱۴.
- اسکیل، استغان. «سیستم‌سازی در داوری معاهدات سرمایه‌گذاری». ترجمه رضا اسلامی و حمیدرضا سیاوش پور. مجله حقوقی بین‌المللی ۴۶(۱۳۹۱): ۱۳-۳۷.
- بروشه، ارون. قانون حاکم و اجرای احکام در داوری‌های موضوع کنوانسیون حل و فصل اختلافات ناشی از سرمایه‌گذاری بین دولتها و اتباع دول دیگر. ترجمه و تحقیق محسن محبی. دفتر خدمات حقوقی بین‌الملل، ۱۳۶۸.
- دی. ام. لیو، جولیان. «تحقق رویا: داوری خود آیین». ترجمه و تحقیق فیض الله جعفری. مجله حقوقی بین‌المللی، نشریه مرکز امور حقوقی و امور مجلس ریاست جمهوری، ۱۳۸۸.
- شیروی، عبدالحسین. «تنظیم قراردادهای داوری باتوجه به قانون داوری تجاری بین‌المللی ایران». مجله مجتمع آموزش عالی قم ۳(۱۳۷۸): ۶۵-۸۳. منابع انگلیسی

Books

- Caron, David. Caplan, Lee. Pellonpaa, Matti. *The UNCITRAL Arbitration Rules a Commentary*. Oxford University press, 2006.
- Gazzini, Tarcisio. *International Investment Law the Source of Right and Obligation*. Martinus Nijhoff Publisher, 2012.
- Girsberger, Daniel., Voser Nathalie. *International arbitration: comparative and Swiss perspectives*. Berkeley Law University of California, 2008.
- Hober, Kaj. *International Commercial Arbitration in Sweden*. Oxford University Press, 2011.
- Louise, Marie., SEELIG. Giulia., Anna. TEVINI. *Revision Proceedings under the ICSID Convention : Suggestion for a Possible International of the Prerequisites of Art.51 of the ICSID Convention*. Arb.Int volume 26, Issue 4, 2010.
- Schreur, Christop. Malintoppi. Loretta. Reinisch, August. *The ICSID Convention*. Cambridge University PRESS, 2009.

Article

- Caron, David . “Reputation and Reality in the ICSID Annulment process :Understanding the Distinction between Annulment and Appeal.” *ICSID foreign Investment Law Journal* 1(1992): 21-56.
- D Franck, Susan. “The legitimacy Crisis in Investment Treaty Arbitration: Privatizing Public International Law Through Decision”. *Fordham Law Review*(2005): 1584.
- Jung Won, Jun. “The Integrity of Finality of International Arbitral Awards: International Commercial and ICSID Arbitration Awards”. *Journal of Arbitration Studies* (2018): 137-163.
- Kaufmann-Kohle, Gabrielle. “Arbitral Precedent: Dream, Necessity or Excuse?.” *Arbitration International* 23(3)(2007): 358.
- Lexchin, Joel. Gagnon. Marc-Abdr’e. “CETA and pharmaceuticals:impact of the trade agreement between Europe and Canada on the costs of prescriptiogs.drugs”. *Globalization and Health* 30(2014): 4-6.
- Schreuer, Christoph. :ICSID Review-Foreign Investment Law”. *Foreign investment law* 14(1)(1999): 46-47.
- Voser, Nathalie and Anya George. “Revision of Arbitration Awards”. *post Award Issues-ASA Special Series* 38(2011): 45.

